

Пуковник Паскал Арт, изасланик одбране Француске

Пријатељство у срцу

– Срби ће ми остати у сећању

као домаћински народ, отворен према спољњем свету. Сигурно је то последица традиције путовања и емиграције која је

дубоко укорењена у менталитету

српског народа, који се не плаши да иде према другима. Ово је присутно у свим

областима. На културном плану, овде

постоји једна посебна врста живости.

Београд је отворен за утицаје, оне

најавангардније – каже пуковник Арт

после четири године проведене

у Србији.

Снимио Јово МАМУЉА

Н На завршетку мандата изасланика одбране Француске у Београду разговарали смо са пуковником Артом о бројним темама које су испуниле његов четворогодишњи рад и живот у српској престоници.

– Одлазим задовољан оним што сам учинио. Из Србије носим само лепе успомене, а верујем да и људи с којима сам сарађивао овде, после мог преданог ангажовања, деле са мном исти осећај да смо пуно учинили на унапређењу односа две државе, посебно у оквиру војне сарадње – каже на крају војнодипломатске мисије у Србији пуковник Арт.

▣ Чему сте, господине пуковниче, посветили највише пажње у сарадњи са системом одбране земље домаћина и које резултате издвајате као најважније?

– Највише сам радио на развијању сарадње, јер ствари се не граде саме од себе. Када сам дошао у Србију, наставио сам рад ко-

ји су започели моји претходници, пуковник Јаник Асе и потпуковник Тјери Наврез, а који су имали тежак задатак да од 2003. године обнављају сарадњу.

Такође, било ми је задовољство да радим са изаслаником одбране Србије у Паризу пуковником Славољубом Дабихем, чији бих изврстан рад од 2005. до 2010. овом приликом желео да похвалим. Без њега би читав један део из плана сарадње, онај који се одвијао у Француској, био немогућ. Добро разумевање између изасланика одбране основа је добре координације у остваривању активности.

У области сарадње, сматрам да је, поред финансијских донација и званичних посета, важно да се успоставе односи поверења који су неопходна основа за изградњу будуће сарадње. То је посао на дуге стазе и није увек тако добро запажен, као што су донације, у новцу или материјалу, које су много видљивије будући да су често медијски испраћене.

Француско-српска сарадња, која стално напредује од свог обнављања, по нама је успешан пример и једна је од најзначајнијих у централној и источној Европи, како по обиму тако и по оствареним резултатима, који достижу изузетних 90 процената у просеку.

□ Чему сће дали предности?

– Предност дајемо међуљудским везама, које се одвијају путем размене на дуже време или у мери у којој је то могуће именовањем официра сарадника на места у оквиру структура земаља домаћина. Ово присуство нам омогућава да будемо ближи са нашим партнерима и пријатељима, да имамо свакодневну размену и да практично одмах одговоримо на њихове захтеве свих врста. Јер се кроз снагу те размене ствара богатство сарадње, познанства и међусобног поштовања.

Размена људства ослања се на два стуба, а то су учење француског језика и размена у области школовања у Француској и у Србији. И онда следи стављање на располагање људства, најчешће официра, али некад и подофицира, структурама земље домаћина у трајању до три године.

□ Где видиш нове могућности војне сарадње Француске и Србије?

– Није на мени да одлучујем о новим смеровима сарадње са Србијом. Улога изасланика одбране је пре свега да буде саговорник који слуша. Ми стојимо на располагању Министарству одбране и војсци земље домаћина, како бисмо могли да одговоримо њеним потребама колико год је

то могуће. Бројни фактори су у тој шеми: политички, финансијски, људски, а сигурно да многе нисам ни навео.

Наш посао се састоји у томе да остваримо пројекте које смо заједно осмислили, наводећи обе заинтересоване стране да се држе својих обавеза.

Што се тиче могућих путева, у наведеним областима има још простора за напредовање и надам се да ће то бити искоришћено.

Затим, свака нова активност може да буде основа једне нове оријентације. У сваком случају, надам се да ћемо у скорој будућности успети да потпишемо споразум о билатералној сарадњи у области одбране који се припрема између наше две земље и да ће бити посета на највишем нивоу између наших министарства и војски.

□ Учење француског језика код нас није заступљено као у ранијим периодима, али је присутно у школама и у војсци наравно?

– Да би дошло до још развијеније сарадње, требало је да се оформи група франкофонских официра. У доба Југославије, многи Срби учили су наш језик у школи, али се традиција од тада нажалост губи. Није нам намера да будемо конкуренција енглеском, који је незаобилазни међународни језик. Ми, наиме, у принципу и тражимо да особе које се уписују на француски већ говоре енглески језик.

□ На Војној академији отворен је и рад Центар за учење француског?

– Управо да би што већи број српских официра пратио наше школовање, учење француског језика је наш приоритет од почетка, а тако ће и остати, и то нарочито у Центру за учење француског који је отворен 2004. на Војној академији уз помоћ Француске. Да бисмо подржали Министарство одбране у овој активности,

од 2008. два лектора за француски језик су сваке године именована у Београду. Како би учење постало што атрактивније и како би се подржали напори оних који уче наш језик, предложио сам, такође 2008, да буде организован испит из војне области из француског, након кога се добија диплома која одговара дипломи STANAG у НАТОу.

Без ових напора, наша сарадња неће моћи да се развија. Али, то ће такође бити корисно и за официре из Србије који одлазе у операције одржавања мира у франкофоним земљама у Африци или на Блиском истоку, као што су Обала Слоноваче, Конго или Либан. И на крају, користиће будућим официрима на служби у војним инстанцама НАТОа и ЕУ у Бриселу.

□ Шта је урађено у области обуке?

– Друга област је сасвим природно област обуке. Поред разних краткорочних курсева, који трају од недељу да-

Предности дајемо међуљудским везама, које се одвијају путем размене на дуже време или у мери у којој је то могуће именовањем официра сарадника на места у оквиру структура земаља домаћина. Ово присуство нам омогућава да будемо ближи са нашим партнерима и пријатељима, да имамо свакодневну размену и да практично одмах одговоримо на њихове захтеве свих врста. Јер се кроз снагу те размене ствара богатство сарадње, познанства и међусобног поштовања.

У септембру ће један млади кадет имаћи срећу и часће да оде на Сен Сир, француску Војну академију, коју ће похађати наредне три године. Након краља Петра Првог (класа Пуебла 1862–1864) и пошлукотника Саве Стејановића (класа Гариглиано 1949–1951), то ће бити трећи српски официр који ће похађати Сен Сир.

на до неколико месеци, главна обука је на CID-у који одговара генералштабном усавршавању. Овај стаж, укључујући и језичку припрему, траје годину и по дана на војној школи у Паризу и представља највиши ниво обуке за француске официре. Осми по реду официр из Србије спрема се да га похађа у септембру.

Ова, 2010. година биће значајна, јер ће први пут бити по један српски официр на сваком од нивоа обуке коју похађају француски официри. Један официр похађао је командноштабно усавршавање од јануара до маја, а у септембру ће један млади кадет имати срећу и част да оде на Сен Сир, француску Војну академију, коју ће похађати наредне три године. Након краља Петра Првог (класа Пуебла 1862–1864) и потпуковника Саве Степановића (класа Гариглиано 1949–1951), то ће бити трећи српски официр који ће похађати Сен Сир.

Ово присуство за мене има веома високу симболичну вредност, имајући у виду заједничку војну прошлост Француске и Србије о којој бих касније још говорио. И на крају, када се каже размена, мисли се и на школовање француских официра у Србији. Током 2009. године, један питомац са Сен Сира имао је срећу да може да дође да студира у Београду и да припрема дипломски рад, а током пролећа 2010. још један француски студент официр био је две недеље на Војној академији у Београду, где је учио српски. Овакве врте размена предвиђене су и за следећу годину.

□ Поменули сте као приоритет и савлавање на располагање официра и подофицира структуре земље домаћина, као начин учвршћивања веза између пријадника оружаних снага две земље?

– Тако је. Након савлавања на располагање Министарству одбране Србије од 2006. до 2008. једног официра задуженог за људске ресурсе, на захтев српских оружаних снага постављен је, од 2008. до 2010, један официр директно у Генералштабу. То је пуковник Никола Јовановић. Циљ је био да, након што смо пренели наше методе из области вођења каријера, обуке, статута, приступимо периоду директне оперативне сарадње.

Пуковник Јовановић, Француз српског порекла, постављен у Г-7 Генералштаба, под командом генерала Ђорнакова, могао је да одговори на најразличитије захтеве српских званичника. Тако су организовани бројни семинари, он је имао низ предавања о доктрини, обуци и вежбама француске војске, а све ради упућивања наших партнера у послове модернизације. Организовали смо долазак разних експерата из Француске за најразличитије теме, полазећи од оних које се односе на наша искуства из афричких земаља до примене међународног права у оружаном конфликту.

□ Доста је уложено и у успостављање Центра за тактичке симулације на Војној академији?

– Посветили смо доста и времена и средстава за успостављање Центра за тактичке симулације JANUS на Војној академији. Тај центар омогућава да се направе значајне уштеде јер се у њему обучавају, на тактичком плану, официри од нивоа шефа секције до команданта бригаде, без потребе да се изводе скупе снаге на терен.

Француска, која је развила овај систем након што га је добила од САД, већ је понудила могућност да се користи још у три земље: Тунису, Мароку и Либану. Србија је последња земља која ће моћи да уђе у заједницу JANUS, будући да Француска нема могућност да даје подршку функционисању више од пет центара.

□ Колико сте задовољни односом са институцијама, односно људима у њима с којима сте сарађивали?

Посветили смо доста времена и средстава за успостављање Центра за тактичке симулације JANUS на Војној академији. Тај центар омогућава да се направе значајне уштеде јер се у њему обучавају, на тактичком плану, официри од нивоа шефа секције до команданта бригаде, без потребе да се изводе скупе снаге на терен.

– Морам да кажем да је моје професионално искуство посебно обогачено током боравка у Србији. Моји односи са организацијама и институцијама били су изврсни. Поред Министарства одбране, са којим сам наравно имао свакодневне контакте, а нарочито са одељењем и сектором за међународну сарадњу, имао сам и јако добре односе са Генералштабом, иако су они били мање директни због постојећих правила.

Имао сам изузетне односе са Војном академијом, нарочито захваљујући ангажману и пријатељству са њена два начелника, генералима Видосавом Ковачевићем и Младеном Вуруном. Развијање сарадње донело је посебне резултате у области учења француског и у области обуке, где су нам се придружиле различите школе и Институт за стратешка истраживања.

Дочек који ми је приређиван током посете спомен-обележјама из заједничке историје мени је као француском официру увек био дирљив због срдачности и њиховости.

Чињеница да историја и даље живи у колективној српској свесци и искрени изрази пријатељства, посебно ће обележити моја сећања на Србију и њене људе.

Тесно смо сарађивали током успостављања Центра за тактичке симулације. Наглашавам да је ово искуство оставило на мене најјачи утисак. Могао сам да сагледам сав професионализам и мотивисаност људства које је било ангажовано на овом пројекту и то на свим нивоима. Брзина и квалитет монтаже центра, али и расположивост људства и њихов капацитет да науче како се њиме рукује, заслужују да буду посебно истакнути.

На свим хијерархијским нивоима имао сам пажљиве саговорнике који су имали снажну вољу да се развије наша сарадња и то до највишег нивоа. Желео бих да искористим ову прилику и да се срдачно захвалим свим саговорницима на указаном поверењу.

□ *Током боравка у Београду могли сте се уверити са колико љажње се чува сећање на француско-српско пријатељство током историје, посебно током Првог светског рата. Шта је на Вас оставило посебан утисак?*

– Прво бих желео да кажем да је само сећање на мене оставило утисак. Заједничка војна историја, која се често своди на период Првог светског рата, а то је разумљиво када је у питању сажимање, свугде је присутна у Србији. Мали Београђани расту пролазећи више пута недељно поред Споменика захвалности Француској, на самом улазу на Калемегдан.

Ради се о дубокој колективној свести о том периоду. Бројне улице, тргови и места имају француско име, као и споменици и спомен-плоче, и сведоче о херојском периоду наших војски када су ослобађале Србију 1918. године. Значајан је број историјских књига које су до данас објављене или то тек треба да буду, на ову тему.

У Нишу, Неготину, Пироту, Петроварадину и у другим местима бројна су обележја овог периода, који је историјски далек али је остао близак срцима Срба.

Дочек који ми је приређиван током посета спомен-обележјима из заједничке историје мени је као француском официру увек био дирљив због срдачности и спонтаности.

□ *Неки споменици су и обновљени?*

– Посебно сам поносан на обнову француског гробља у Зајечару, захваљујући великодушној подршци Француско-српске привредне коморе у Београду и учешћу градске власти. Успели смо да изнова учинимо достојанственим спомен-обележје где почива близу сто француских и не заборавимо, афричких војника, који су пали за Србију.

Желео сам да покренем обнову једног још важнијег места, гробља у Петроварадину. Али, претходно треба прикупити историјске податке да се управо ради о француском гробљу. Јер, ниједан податак нисмо нашли у архиву града и користим овај интервју да упутим апел свима који би имали неки податак да нам га достави, како бисмо могли да започнемо радове на обнови.

Споменик захвалности Француској на Калемегдану

Желео бих да подвучем изврсну сарадњу са Министарством рада и социјалне политике током припрема заједничких церемонија, увек од великог значаја. Значајни су и разни радови на обнови који су били предузети током мог боравка, као што је обнова бисте маршала Франше Депереа, у новембру 2008. године, чега ћу се увек радо сећати. Такође, Војни музеј у Београду давао ми је пријатељску подршку приликом сваке од наших заједничких активности и искрено му овом приликом захваљујем.

Више од свега другог, чиница да историја и даље живи у колективној српској свести и искрени изрази пријатељства, посебно ће обележити моја сећања на Србију и њене људе.

□ *Завршавајући мисију овде, какве утиске носите о Србији?*

– Долазећи у Србију са универзитетским знањем које сам стекао на Националном институт за источне језике и цивилизације у Паризу и искуством које сам стекао у Републици Српској, мислио сам да познајем Србију и Србе. Много тога сам прочитао о комплексности средине, о многобројним утицајима на Србију током историје, која је снажно обележена њеним географским положајем, где се сусрећу православни, муслимански и католички светови, а коју тако добро карактерише ушће Саве у Дунав.

Током боравка овде много сам научио. Схватио сам до које је мере богатство историје видљиво и значајно у свакодневном животу и менталитету Срба. Србија је један прави мозаик цивилизација, и као земља домаћин истовремено је збуњујућа и привлачна.

□ *А о људима у овој, како кажете, збуњујућој и привлачној земљи?*

– Мој општи утисак произилази наравно и из онога што сам малочас навео о нашој заједничкој војној историји. И поред политички тешког периода кроз који смо прошли, ово пријатељство и постојана верност снажно су обележили мој боравак овде.

Срби ће ми остати у сећању као домаћински народ, отворен према спољњем свету. Сигурно је то последица традиције путовања и емиграције која је дубоко укорене-

□ *Реците нам више о Вашој војној и војнодипломатској каријери и плановима за будућност?*

– Када сам 1985. године завршио Сен Сир желео сам да правим каријеру у инжињерији, где сам служио до 1997. у разним јединицама, за прелаз преко река као шеф вода, затим шеф борбене јединице и као командир чете.

Након четири године проведене у штабу пука и у штабу Европског корпуса, прошао сам конкурс за ГШУ, на специјализацију за „међународне језике и цивилизације“ што ми је дало могућност да се упишем на Национални институт за источне језике и цивилизације где сам студирао балканске језике, историју и цивилизацију.

После ових студија, прешао сам на CID, након чега сам добио прво намештење у овом региону, на место изасланика одбране у Хрватској. По повратку, радио сам у Дирекцији за стратешка питања при Кабинету министра одбране, а након тога сам 2007. дошао у Србију.

Имао сам два оперативна боравка, један у Западној Сахари, а други у Босни.

Ожењен сам и отац троје деце.

Што се тиче будућности, једина назнака која ми је сада дата је моје следеће место у међуведовској обавештајној школи, чији ћу начелник постати 2011. године. Будући да су међународни односи моја специјалност волео бих да наставим каријеру у том правцу, који је за мене посебно богат.

Многобројни фактори везани за организацију и потребе војске спречавају да знам која ће ми бити даља судбина. На српском се то лепо каже: *само бог зна*.

на у менталитету српског народа, који се не плаши да иде према другима. Ово је присутно у свим областима. У војсци, српска војна лица су радознала, жељна знања и путовања.

На културном плану, овде постоји једна посебна врста живости. Београд је отворен за утицаје, оне најавангардније.

Жеља за отварањем је утолико већа што су Срби, како ми се чини, много патили због изолације која им је била наметнута последњих година. Због тога се радујем либерализацији визног режима и могућности која је поново дата грађанима Србије да слободно путују светом као некада. Напредак који је земља постигла током последњих година је велики. Њена слика у иностранству мења се свакодневно и то с разлогом.

Желим Србији да настави да се развија у правцу европских интеграција које мислим да су њена будућност. Желим јој напредак и стабилност, и да успе да прихвати и превазиђе своју прошлост. Упућујем на крају свом људству Министарства одбране и Војске Србије најискреније жеље да успеју у подухвату модернизације. Француско Министарство одбране и војска спремни су да буду уз њих на том путу. ■

Раденко МУТАВЦИЋ